

GOLEM

Mac Johansson

Innehåll

Innehåll.....	3
Förord	4
Golem, Den Ofulländade	5
Melville	5
Film	6
GOLEM	7
Kapitel I: Leran	7
Kapitel II: Början	7
Kapitel III: Upparbetning av lerkropp.....	8
Kapitel IV: Journalinlägg I.....	8
Kapitel V: Rädsla	9
Kapitel VI: Journalinlägg II	10
Kapitel VII: Golem.....	11
Kapitel VIII: Journalinlägg III.....	11
Kapitel IX: Kemi	12
Kapitel X: Natur.....	12
Kapitel XI: Journalinlägg IV	13
Kapitel XII: Vedbränning	13
Kapitel XIII Journalinlägg V.....	14
Kapitel XIV: Journalinlägg VI	14
Kapitel XV: Journalinlägg VII	15
Kapitel XVI: Vila.....	16
Kapitel XVII: Den Vita Valen	17
Kapitel XVIII: Reflektion, Frihet.....	18
Referenser	20
Webbsidor	20
Video	20
Litteratur	21

Förord

Kalla mig Mac.

Under den senare delen av våren 2013 så blev jag uppslukad av boken *Moby Dick*, skriven 1851 av Herman Melville. Det är en berättelse som följer karaktären Ishmael ombord valbåten The Pequod och dess kaptens maniska jakt på hämnd mot valen som tog hans tidigare besättning och hans eget ben. Boken kom att starkt påverka mitt sätt att uppfatta både min egen process och vad hantverk kan innebära. Den förändrade också min uppfattning om gränser och sammankopplingar mellan praktik och teori genom de sätt som de båda områden presenterades i boken. Därför har jag låtit utformandet av denna rapport inspireras till stor del av *Moby Dick* och försöker ge en bild av både hantverket bakom det färdiga verket och samtidigt dess själsliga och konstnärliga natur.

Dokumentationen är ett försök att i så stor mån som möjligt synliggöra och kommunicera mitt konstnärskap, idé och framför allt mitt arbete med leran i samband med examensprojektet. Genom att låta bildmaterialet vara utanför denna text och istället skapa en film där processen synliggörs, så hoppas jag kunna presentera mitt arbete på ett övergripande och samtidigt dynamiskt vis. Filmen kan ses på Youtube. (*Making of Golem*, 2014)

Golem, Den Ofulländade

”Och den rädsla som alla gömmer,
just på den är din hand ett svar.

Beppe Wolgers, visan Mitt eget land”
– Nationalencyklopedin (*Rädsla*, 2014)

Rädsla driver mig i mitt arbete. Rädslan för att misslyckas gör att jag agerar och tar mig vidare. Att överkomma denna grundläggande känsla är kampen som ständigt jag för med leran. Det handlar om att övervinna mig själv och min egen natur och att försöka nå en känsla av kontroll.

I denna kamp över kontroll så blir min fysiska kropp central. Kroppen binder mig till världen och är en förlängning av mina känslor, viljor och befallningar. Att ha kontroll i situationer där min kropp säger emot, att använda mitt intellekt, nervsystem, mina muskler, min envishet och mitt tålamod till dess gräns och inte ge vika för rädsla.

”Uppe på vinden hittade han säckarna med lera och började skulptera en manskgestalt. Han använde ingen mejsel utan fingrarna då han formade sin Golem. Han knådade leran som deg. Han arbetade mycket snabbt samtidigt som han bad om framgång med sitt verk. Hela dagen arbetade han uppe på vinden och när det var dags för kvällsbönen låg på golvet en väldig manskgestalt med stort huvud, breda axlar, och enorma händer och fötter – en jätte av lera.” – Singer (1982, s. 33)

Mitt examensarbete handlar mycket om denna grundläggande rädsla, manifesterad i en varelse som saknar kontroll. Utgångspunkten är den mytologiska varelsen *Golem*, som i judisk mysticism Kabbala är en beskyddare och tjänare skulpterad av lera, skapad av en rabbi. En Golem (betyder på hebreiska *ofärdig*, *ofulländad*) innehar enorm fysisk styrka och är i princip oförstörbar och outtröttlig. Fysiologiskt sett en perfekt varelse, men i legenden saknar Golem en själ och därför också en fri vilja (Jewish Virtual Library, *Golem*, u.å., 2014 12 mars). Själren representerar här ett förnuft, en reflekterande intelligens som ger självmedvetenhet och kontroll över sitt agerande. Denna avsaknad av kontroll och förmåga att resonera gör Golem till en varelse helt styrd av känslor. Sorg, eufori, förvirring, uppgivenhet, hopplöshet, desperation och en oförmåga att göra något åt dem. Genom relationen kropp kontra själ så utforskar jag också min egen relation till hantverket och leran. Jag vill låta materialet ta plats, ge Golem en chans att hitta sig själv och kanske hitta mig själv i arbetet samtidigt. Det är ett sökande efter själen i mitt arbete.

Melville

”Pottery has its own language and inherent laws, and words have theirs, and neither can be bound by the other. Nevertheless a certain amount of translation and interpretation is possible provided a potter can find the words, or a writer insight into pottery.”

- Leach (1945, s. XXV)

Som tidigare nämnt i rapportens förord så har min utformning av denna skriftliga del av examensarbetet inspirerats av boken *Moby Dick* av Herman Melville. Melville använder sig av en disposition som alternerar kapitel som belyser karaktärernas interaktioner, sinnesvärld och utveckling i berättelsen med att skriva förklarande kapitel om olika aspekter av valfångst som praktik. På detta sätt bygger Melville upp en djup relation till hantverket, valfångst, och karaktärernas förhållningssätt till sin unika situation. För att försöka skapa samma typ av progression i den här rapporten där läsaren ökar sin förståelse för både mitt konstnärliga arbete, min syn på konsthantverk och keramik undan för undan i takt med att rapporten fortsätter.

Film

“Craft and theory is oil and water.”
- Dormer (1997, s. 219)

Relationen mellan de tre delarna, skulptur, text och film är en del av grunden i mitt projekt. Inspirerad av Deleuze (1990) tankar om information i förhållande till konst, där ambitionen är att skapa något större än summan av delarna. Att denna rapport och tillhörande film inte bara informerar om skulpturerna, utan samtidigt ger perspektiv till varandra och skapar något tillsammans.

Som det ovanstående citatet antyder är det en problematisk uppgift att ta sig an. Redan i *Måleri och film* (1959) menar André Bazin film dokumentärt behandlar konstverk och hur det ”förråder filmen det på alla plan” (s. 177). Men i modern tid har film fått en allt mer betydelsefull plats som bärare av berättelser (Stiegler, 2001). Filmer med konsthantverk i fokus har ökat tillsammans med billigare och mer användarvänlig teknik, samt kanaler att presentera film på internet, såsom Youtube och Vimeo. En filmskapare som speciellt inspirerat mig i det här projektet är Goldmark Gallery (2011, 2012, 2013) som skapar dokumentärer om sina konstnärer och utställare, främst aktiva studio krukmakare. En annan film som gjort intryck på mig är skapad av Manchester School of Art, som sätter materialet i fokus där fyra konstnärer arbetar i ett lertag för att skapa verk direkt i naturleran där (*Marl Hole*, 2012). Filmerna som nämns ovan är framtagna av professionella filmproducenter, men så behöver inte vara fallet för en lyckad produktion. Exempel på hur filmen kan användas av semi-professionella och amatörer finns också i mängder, bland andra Simon Leach (2007) och Stefan Andersson (2013) som på Youtube presenterar sitt eget arbete, olika tekniker inom krukmakeri och erfarenheter.

Jag själv har under perioden HT-12 till HT-13 filmat tillverkningen av keramiska föremål och processerna kring arbetet med lera (*Filmtest drejning, Test 2 martin drejar, Vedbränning / Woodfiring Nääs, Sweden 9/3 2013, 2013, 2013, 2013*). Till filmen skapar också kompositören Olle Sundström musik. (*Making of Golem*, 2014)

GOLEM

Kapitel I: Leran

I sin enkelhet är lera en kombination av aluminium och kvarts. En kemisk komposition som möjliggör den plasticitet som kännetecknar materialet och ger den sin förmåga att hårdna vid höga temperaturer (Lynggaard, 1969). Skillnaderna mellan olika lertyper är både minimala och enorma när det kommer till formande av materialet i en konstnärlig process. Leran kan formas till oändliga variationer, men kräver också förståelse för dess ”språk”. Språket handlar inte om estetik, utan en känslomässig förmedling mellan dig själv och materialet. Med alla sinnen i samarbete och dina händers motorik så kommuniceras din egen vilja till leran och leran svarar. Men det går inte att tvinga en annan person till en specifik känsla, så fungerar det inte heller med leran.

”A pot thrown on a good wheel with responsive clay, but not too soapy in texture, is impressed and expressed, urged and pulled and coaxed through a series of rhythmic movements, which like those of a dance are all related and interdependent.”

- Leach (1945, s. 21-22)

Det är ett bestämt uppmuntrande, bedragande och manipulerande av materialet som krävs för att samtala med leran. Och i samtalet blir ditt eget temperament helt avgörande för resultatet. Om leran blir frustrerad så får du inte bli tappa temperamentet själv, då det leder bara att leran blir ännu mer frustrerad. Det är ett spel av tålmod och omtanke, att provocera när det krävs och tillåta dig själv ett steg tillbaka när det behövs. Att ge leran kärlek, även när den inte vill samarbeta.

Kapitel II: Början

Jag sätter kriterier för mig själv. Skulpturerna ska vara 70-80 centimeter höga, formade av ett stycke solid lera. Genom mindre modeller försöker jag hitta intressanta uttryck i leran och visualiserar dem i stort format. Jag vill dansa med leran. Jobba intuitivt, i ögonblicket och söka former och ytor snarare än att reproducera dem. Leran ska göra sin del av arbetet. Jag vill mäta min styrka mot leran, utmana min förmåga och lerans potential.

Samtidigt krossar jag lera som ska användas till de stora versionerna av modellerna. Jag bestämmer mig för att endast använda torr lera som en del av projektet. Den torra leran representerar ett dött stadie för mig. Leran är just nu värdelös och jag vill ge den värdet tillbaka. Ur det döda vill jag skapa liv.

Kapitel III: Upparbetning av lerkropp

Det är oundvikligt att i arbetet samla på sig en mängd torr lera som kan blötas upp igen och återanvändas. Det är en något omständlig och samtidigt nästan trivial process som bidrar till att konkretisera materialet i förhållande till dig själv.

Första steget är krossande av den torra leran. En upprepning av slag med hammaren mot den hårda lerytan för att reducera ner klumpar till spillror. Allt samlas i stora kärl som fyllda med vatten för att låta vätan tränga genom, mellan lerpartiklarna och splittra leran inifrån. Efter ett par dygn så torkas den lerslamma som bildats utbredd på gips. När leran stelnat tillräckligt så knådas den och förvaras i plast tills den ska användas. Genom denna process förtjänar jag leran och den blir min egen.

"He burns, too, the purest of oil, in its unmanufactured, and, therefore, unvitiated state; a fluid unknown to solar, lunar or astral contrivances ashore. It is sweet as early grass butter in April. He goes and hunts for oil, so as to be sure of its freshness and genuineness, even as the traveler on the prairie hunts up his own supper of game." – Melville (1998, s. 381)

Kapitel IV: Journalinlägg I

Efter det långa arbetet med att krossa och blöta upp lera, har jag nu nått den punkt när jag kan börja arbeta på allvar med de stora skulpturerna. Igår knådade jag lera för att sammanfoga den första stora klösen lera för bearbetning. På olika sätt kramade jag, pressade, drog och slog leran för att utmana den. Med små förlagor i fönstret i projektrummet försöker jag ta fram de uttryck som ger energin i förlagorna och återge dem i stort format. Första etappen med filmning är också påbörjad och det känns lovande än så länge. Men eftersom jag ensam filmar mig själv så tar det också tid från det praktiska arbetet med leran. Min uppmärksamhet delas och jag har inte vant mig än, men eftersom filmandet kommer ske periodvis så hoppas jag att det kommer kännas lättare att skulptera mellan de olika filmperioderna. Arbetet med att skulptera, filma och skriva samtidigt är en utmaning att orka med. Just nu är också HDKs julmarknad ett projekt som tar mer och mer av min tid. Det som definierar arbetet nu är stress, men samtidigt så känner jag att jag måste fortsätta med samma ambitioner och hårda ut, snarare än att sålla bort. För att alla tre delar av mitt examensarbete ska bli så bra som jag vill så kan jag inte slappna av.

Kapitel V: Rädsla

I reflekterandet över min egen arbetsprocess så har trygghet visat sig vara en viktig del. Tryggheten skapar förutsättningar för utveckling hos mig. Förutsättningar för att ta min tid, reflektera och förstå situationen. För mig har institutionen, i form av utbildning varit en sådan trygghet. En plats där jag har allt jag behöver för mitt arbete, för en begränsad tid. Det är en trygghet som jag vet kommer ta slut. Det är kanske därför jag vill gå långt utanför min bekvämlighetszon under det här projektet. Eftersom mina studier hittills fokuserat på bruksgods och drejning så är det inte utan oro som jag tar mig an skulpturer i ett stort format. För tryggheten finns fortfarande där och hämta upp mig med sin vagn och skjutsa hem mig igen om jag går för långt. Skapandet av nya tryggheter som överskrider gränser är nödvändigt och bidrar till att våga ta steget utanför det som jag är van vid. Jag försöker skapa trygghet genom rutin. Men att ha ett schema att följa blint, eller en process som ser likadan ut varje gång, ger inte mycket utrymme för tillväxt. Utrymmet för det oväntade förminskas och därmed går också en gnista i arbetet förlorad. När rutinen inte fungerar, på grund av tidsbrist eller oförmåga att genomföra uppgiften, så följer ångest. Ångest och skam för att rutinerna inte följs, vilket är precis den motsatta effekt som från början eftersträvades. En skam som grundar sig i att jag känner mig otillräcklig eller oförmögen att prestera. Skammen hör samman med en dålig självbild och ökar avståndet mellan det jag vet att jag kan och det jag inte vet om jag kan. En känsla destruktiv för självförtroendet och modet.

Den sista aspekt hos mig själv som jag vill ta upp i detta kapitel är perfektionism. Tanken om ”hur det ska vara” och att göra det som förväntas av mig, eller snarare tror förväntas av mig. Det är idéer som sällan har en anknytning till verkligheten, men påverkar till väldigt stor utsträckning det jag gör. Perfektionismen i mig ligger bakom både skammen, men också tryggheten. I mitt arbete vill jag skapa ärlighet och kraft, men brottas samtidigt med tankar om det perfekta, vad andra tycker och min egen svaghet. Tatarkiewicz (1992) menar att perfektionen har ett objektivt syfte och skönheten ett subjektivt syfte. Dilemmat blir uppenbart när man i konstnärligt arbete vill uppnå någon form av perfektion. För per definition, så ska då skapas något objektivt syfte. *Hur kan ett så subjektivt syfte som att arbeta med lera av den enda anledningen att man älskar det, vara någonstans objektivt?*

”The plain and unagitated, the uncalculated, the harmless, straightforward, the natural, the innocent, the humble, the modest: where does beauty lie if not in these qualities?”

– Yanagi (1989, s.192)

Men det finns också en ytterligare del av perfektionism och arbetet mot det fulländade som ställer till det: rädslan för att faktiskt lyckas. Friedman (1983) beskriver personer som upplevt en så fullkomligt förlamande rädsla för att slutföra stora projekt att de blivit totalt övertygade om att när det sista penseldraget är fört, eller när sista punkten är satt, så kommer de att dö. Rädslan för att faktiskt prestera det bästa som du kan. *För vad följer fulländningen?*

”If the end is achieved, and a fine pot comes out of the kiln, let us not be hypercritical about fortuitous blemishes. Some of the most beautiful pots in the world are full of technical imperfections.” - Leach (1945, s. 24)

Leach hävdar att det också är lätt att, i sin jakt på perfektion genom brister, istället skapa medvetna defekter och fastna i ett ”intellectual snobbery” (s.24). Så genom en form av naturlig, eller ärlig, *imperfection* så kan perfektion uppstå, snarare än tillverkas. Perfektion uppenbarar sig mer som något som skaparen inte kan kontrollera, men samtidigt också något påtagligt och verkligt. Att kunna bryta mot sin egen natur och sina föreställningar för att utvecklas är bara möjligt om du först blir medveten om din egen begränsning.

Men är det egentligen jag?

”THOUGH, consumed with the hot fire of his purpose, Ahab in all his thoughts and actions ever had in view of the ultimate capture of Moby Dick; though he seemed ready to sacrifice all mortal interests to that one passion; nevertheless it may have been that he was by nature and long habituation far too wedded to a fiery whaleman’s ways, altogether to abandon the collateral prosecution of the voyage.” - Melville (1998, s. 189)

Kapitel VI: Journalinlägg II

”The first is that when craft is practiced as a disciplined piece of knowledge, it is inevitably and activity of self-exploration in the sense that one learns about oneself through searching for excellence in work.”
– Dormer (1997, s. 219)

Kollapsen har blivit vardag. I en teknik som jag inte är van vid, i ett format som jag inte är van vid, i ett förhållningssätt som jag inte är van vid, så händer det oförutsedda konstant. Jag försöker om igen, men det går långsamt framåt. En skulptur är klar för skrojbränning och det ger mig lite mod tillbaka, men annars är uppgivenhet den känsla som dominerar. Igår hade jag ett handledningstillfälle med min professor, Mia E. Göransson, där vi bland annat diskuterade uttrycket i de Golems som jag gestaltat hittills. Hon menade att de påminde mycket om bronser från 40- och 50-talet. Vi diskuterade också formatets betydelse och exakt vilket format som kommer kunna representera min idé bäst. *När kommer materialet och min teknik till sin rätt i projektet?*

En stor del av handledningen spenderades också att diskutera mina tankar och känslor kring de senaste insikterna jag fått i arbetet. Den fråga som jag ställer mig är om det är tillåtet att göra det här projektet enbart för min egen skull. Att projektet blir en form av bearbetning av känslor och tankar helt av själviska anledningar. Att ta upp den svaghet som är förknippad med de tankarna. Jag frågade min professor om det var okej att göra det av så personliga, nästan egoistiska anledningar och hon svarade tydligt att: ”Ja, det är okej.”

Kapitel VII: Golem

”Friheten är själen i all konst.”
-Lin (1980, s. 308)

Singer (1981) beskriver Golem som ett jättelikt barn, styrd av impulser och inkapabel till att tänka kritiskt. En varelse som föds med färdigutvecklade sinnen, men inte i tillstånd att förstå sin tillvaro. I *Jätten Golem* (Singer, 1989) skapar Rabbi Leib sin jätte av lera och den nyfödda Golem undrar: ”Vem är jag? Varför är jag här? Vad är mitt väsens hemlighet?” (s. 43)

Wolff (1720) menar att genom medvetenheten om vår egen och andras existens, så följer också det faktum att vi existerar. Wolff beskriver själen som den faktor som möjliggör medvetenheten om vår egen existens. Om Golem är en varelse utan själ, som Singer beskriver: ”Han förklarade för henne att Golem inte hade någon själ, bara en nefesh – den sortens ande som ges till högt stående djur.” (s. 77) Hur kan då Golem förstå att den existerar? Wolff menar att själen rymmer mer än vi kan vara medvetna om. Alltså är inte Golem medveten om sin existens till samma grad som en människa är, men kan ändå ha en form av själ. På grund av sambandet mellan själen och medvetenheten så kan Golem inte förstå sin situation. Golem har inte tillräcklig medvetenhet för att förstå. Det blir tydligt i Singers berättelse, när Golem ges uppdraget att hämta vatten:

”Golem fyllde sina hinkar, bar snabbt in dem i rabbinens kök och hällde vattnet i den stora cisternen. Genendel gick för att utträtta några ärenden och under tiden bar Golem in den ena hinken efter den andra. När hon kom tillbaka var vartenda rum i huset översvämmat. Genendel försökte förklara att den bara vara cisternen som skulle fyllas med vatten, men det var något som Golem inte kunde fatta.” (s.63)

I Singers berättelse skapas Golem till att endast följa de regler som Rabbi Leib sätter upp. Men det tydliggörs också att Golem fortfarande är mottaglig till mänskliga odygder och måste hållas borta från allt som kan korrumpera hans enkla sinne. Den fria viljan, en form av praktiskt resonerande (McCarthy, 2009), är något som Golem saknar. Istället drivs Golem av impulser, av stora och flyktiga känslor som byts ut av varandra. Från eufori till depression endast separerade av ögonblick. Fjättrad av känslor, dömd till att aldrig förstå dem, det är Golems lott.

Men då den inte har förmågan att göra ett medvetet val, är Golem då ändå fri?

Kapitel VIII: Journalinlägg III

Första handledningen med Magnus Haglund inträffade denna vecka och då vi diskuterade mitt rapporteringsarbete så blev det tydligt, så som det ibland blir, att jag inte kan allt jag tror att jag kan. Självförtroendet fick sig en törn och det är svårt att erkänna sina brister för sig

själv. Ställd inför ett val mellan att ignorera min okunskap och oförmåga, eller konfrontera den och lära mig. Valet är lätt, genomförandet är svårt.

Arbetet med leran fortsätter att vara problematiskt.

Kapitel IX: Kemi

Den kontakt jag upplever till leran baserar sig på en levande känsla i kontakt med materialet, i motsats till glasyr som ofta blir tekniskt och dött för mig. Känsla och instinkt blir utbytta mot formler och recept. Att förhålla mig till glasyr och glasyrers användning har sedan min första tid med lera varit svårt. I min strävan efter att i leran exponera dess natur, så upplever jag ofta att glasyr kommer i vägen. Kompromissande har jag förenklat glasyrer och använt lergodslera till grund för stengodsglasyrer. Att gräva upp egen lera och använda som glasyr ger mig en närhet till materialet, men begränsar också min färgskala. Glasyr är kemi, ett kombinerande av olika grundämnen och molekyلفöreningar för att vid höga temperaturer smälta ut till färgat glas. Det känns påhittat och ogrundat i jämförelse med leran. Kemi är inte keramikens väsen, även om keramiken kan förklaras med kemi.

Kapitel X: Natur

Jag tar den svåra vägen, mycket just för att den är svår, sådan är min natur. Att blotta mina svagheter blir spänningen för mig i arbetet. Som Ahab i sin frenesi, stålsätter jag mig och vägrar ge upp. Det växer till mani som gror i mig. Det kan gå till den grad att frågor om vad som är *bra* och vad begrepp som vad *kvalitet* betyder inte har en plats. En jakt mot ett mål som inte känns verkligt, men som vägrar bli desillusionerat av logik. Fast i tankemönster som tvingar mig framåt, oavsett konsekvenser, en vårdslöshet. *Vad fordrar en förändring? När uppstår en situation där det är lönlöst att fortsätta följa ett spår?* Det finns dock alltid en gräns, när jag gett mitt yttersta och inte får något tillbaka. Då förändrar jag något. Men förändringen har inte sin början i arbetet, utan i mig själv. Ofta klipper jag av mig håret som en form av metamorfos. En ny person står framför mig i spegeln och den personen är i underbart ovetande om alla kval som den gamla levte i. En ny människa som tar situationen för var den är, inte för var den var. En människa som ser möjligheter i situationen istället för problem. Genom en strävan efter lerans natur så förändrar även leran min egen och jag blir ny igen. En Fenix i lerans tecken, eld ur askan. Energi fyller min kropp och mitt huvud och med klarhet ser jag nästa steg, det som var så svårt att se i mitt förra liv.

Kapitel XI: Journalinlägg IV

”THERE are certain queer times and occasions in this strange mixed affair we call life when a man takes this whole universe for a vast practical joke, though the wit thereof he but dimly discerns, and more than suspects that the joke is at nobody’s expense but his own.”

Melville (1998, s. 204)

De senaste veckorna har varit en enda stor besvikelse. En skulptur kollapsade under sin egen vikt efter att jag holkade ur den när den var för blöt. Saker spricker när de torkar, allt jag bränt har blivit misslyckanden. Jag tänker ut lösningar och försöker se hoppfullt på situationen, men det är svårt. Säger till mig själv: Inte något ont som inte har något gott i sig och försöker spela rollen av den ständiga optimisten. Den andra skulpturen som jag arbetar på nu ger lite hopp, men den har krympt mycket i samband med att huvudet lossnat flera gånger om. Insikten att tekniken inte fungerar har satt sig i mitt huvud. Någonting måste hända.

Kapitel XII: Vedbränning

”By midnight the works were in full operation. We were clear from the carcass; sail had been made; the wind was freshening; the wild ocean darkness was intense. But that darkness was licked up by the fierce flames, which at intervals forked forth from the sooty flues, and illuminated every lofty rope in the rigging, as with the famed Greek fire.”

– Melville (1989, s. 378)

Som skillnaden mellan att vara passagerare på en båt och att segla båten själv är det inte rättvist att jämföra vedbränning med andra bränningsmetoder. En process driven av variabler, svåra att kontrollera och med osäkert resultat. Ugnen, specifikt byggd för vedeldning finns över hela världen och varierar i design vart man än är. Det är ett aktivt arbete som pågår i 12-, 24 timmar eller mer vilket betyder mycket arbete. Planerandet, packandet och brännandet, till och med städningen har sitt värde och sin funktion. Som med bearbetningen med leran så konkretiseras handlingen genom arbetet. Jag bränner inte med ved i jakt på ett visst resultat, utan för att det får mig att reflektera över vad det egentligen innebär att arbeta med lera. För det krävs alltid en viss mängd energi för att producera något, skillnaden är att i vedbränningen kommer energin från veden och din egen kropp, inte från ett eluttag.

”Again, I always go to sea as a sailor, because they make a point of paying me for my

trouble, whereas they never pay passengers a single penny that I ever heard of. On the contrary, passengers themselves must pay. And there is all the difference in the world between paying and being payed.”

– Melville (1998, s. 4)

Kapitel XIII **Journalinlägg V**

Tillbaka efter juluppehållet och den största krisen hittills. Efter alla missöden och kämpande med den teknik jag hållit fast vid så länge brände jag ut mig så pass att jag inte ens orkade prata. Nu på HDK igen, två millimeter hår kvar på huvudet och har bytt arbetsplats, det var inte längre tryggt i projektrummet där jag jobbat hittills. Så nu valde jag att återvända till min ursprungliga arbetsplats på keramikavdelningen istället. Efter två månader av misslyckanden så kände jag mig inte längre trygg i projektrummet och därför flyttade jag tillbaka till den plats som är min egen igen. Tryggheten infann sig direkt och jag kände lugnet återvända. Samma dag som jag flyttade så uppförde jag fyra skulpturer på en dag. Ingen har varken kollapsat, brutit sönder eller spruckit loss i fogarna. Flytten sporrades också av upptäckten att den stora massan lera som jag använder mig av, efter juluppehållet, hade torkat till en grad där knådning blev omöjlig. Då det inte längre går att använda den teknik som jag tidigare använt, så sammanfogar jag istället plattor, skurna ur den solida lermassan som torkat. Det är en teknik som går snabbare än tidigare, vilket har gett mig lusten att arbeta tillbaka. Jag inser nu att vissa saker måste offras i projektet för att nå precision.

”The result of this lowering was somewhat illustrative of that sagacious saying in the Fishery –the more whales the less fish.”

– Melville (1998, s. 350)

Kapitel XIV: **Journalinlägg VI**

Även fast arbetet med lera ger mig så mycket glädje, så är jag samtidigt stressad hela tiden. Att ha lagt ned fem år av mitt liv, samlat på mig en skuld som ska betalas och att inte veta om det kommer gå. Rädsla och förlorad kontroll. Stress och ångest blir sakta en del av kärnan i arbetet. Avsaknaden av kontroll. Förvirring. Maktlöshet. Uppgivenhet. Letande efter något som kan ta mig ur situationen, något som kan ge mig grepp på tillvaron. Sökande efter något som jag kan fästa mig själv vid.

Kapitel XV: Journalinlägg VII

Under två veckor gav jag upp arbetet med mitt examensarbete av rädsla för att bränna ut mig. Det kändes som att jag var färdig. Min två veckors frist spenderades hos min familj, en ö av trygghet och kravlöshet. Det enda som begärdes av mig var att jag fanns till och det var allt jag orkade med. Självförtroendet är nu väldigt lågt och jag ifrågasätter hela projektets värde. *Vad är vitsen med att pressa mig själv genom detta projekt, alla arbetstimmar och känslostormar, om inte värdet speglar insatsen?*

Men, innan jag lämnade Göteborg genomförde jag och två andra studenter den första vedbränningen av några tidigare skulpturer som blev väldigt lyckad. Det ger mig en trygghet i att det finns någonting färdigt och jag kan våga fortsätta experimentera och jobba utmanande. Den första handledningen med Mårten Medco är också genomförd. Mårten pekade på gamla frågeställningar kring form och skala som jag beslutade om redan i början av processen, men inte reflekterat över den senaste tiden. Det blev tydligt att jag var tvungen att gå igenom projektet grundligt igen. Det är inte samma projekt som när jag började längre. Fast på vissa sätt är det exakt som när jag började. Stort och starkt. Skapad av dans och kamp. Materialet får ta plats och göra sin del av arbetet.

Kapitel XVI: Vila

”The whales might have made one of their regular soundings, not a temporary dive from mere fright; and if that were the case, Stubb, as his wont in such cases, it seems, was resolved to the languishing interval with his pipe. He withdrew it from his hatband, where he always wore it aslant like a feather. He loaded it, and rammed home the loading with his thumb-end; but hardly had he ignited his match across the rough sandpaper of his hand, when Tashtego, his harponeer, whose eyes had been setting to windward like to fixed stars, suddenly dropped like light from his erect attitude to his seat, crying out in a phrensy of hurry, 'Down, down all and give way! – there they are!' – Melville (1998, s. 199-200)

Kapitel XVII: Den Vita Valen

”Och Herren Gud danade människan från stoft av jorden och inblåste livsande i hennes näsa, och så blev människan en levande varelse.” – *Bibeln* (1:a Mosebok, kap 2, § 7, 1982)

Ur lera och eld, utav jorden född, av människa formad. Den vita valens kluvna svans och frustande blås är siktade och den sista jakten är påbörjad. Det är här jag är som bäst. Jag skakar av mig askan, född på nytt och möter utmaningen. Arbetet ger mig energi igen, en andra andning, den sista distansen ger mig kraft. Stoltheten lyfter mig och alla tidigare problem verkar så små i ljuset av stunden.

Jag bygger stora varelser av lera, drar ut deras hud på min skiva av gips. Hud fästs vid hud och bildar kropp. De växer framför mig och jag måste ställa mig högre och högre upp för att kunna fortsätta arbeta.

Golems tyngd ligger på mitt bröst och det blir svårt att andas. Kampen för oss långt ut i landskapet och jag låser sedan in den i sin kammare, tätt murad stängd. Med eld hettas kammaren upp, så varm att allt däri glöder med vitt ljus. Under natten går lågorna genom det lilla fängelset, långsamt förädlande och kuvar fången genom hettan. När gryningssolen slår över trädtopparna på andra sidan sjön är det över. Låsen bryts och nedtryckta förhoppningar letar sig upp till ytan. *Vem har segrat denna gång?*

Som en tusenårig farao står den stilla, omsvept av band. Ett hålrum stirrar öppet och svart. Det är ett ansikte, öppningen till insidan. Genom ansiktet uppenbaras att kroppen bara är ett skal. Det existerar bara ett tomrum inuti. Skalet är svagt och skört. Det är endast en skenbar styrka som kroppen har, för den förstår inte sig själv. Kroppens form följer varelsens kamp i krängande frustration och lam uppgivenhet, stolt och besegrad existerar Golem i sin förbannade tillvaro. Frisläppt, men fortfarande fången.

Golem reste sig ur jorden, formad av en människas hand som lämnat avtryck med sin närvaro och fått sitt eget liv. Ytterligare en Golem följde den första, och sedan en till och åter en efter det. Varje syskon född ur kamp, vissa segrare och andra besegrade.

Kapitel XVIII: Reflektion, Frihet

Tre bränningar, tre dygn. Lika länge som Ahab jagade Moby Dick så jagade jag min egen vita val med eld. I detta kapitel, skrivet efter examinationen är genomförd, reflekterar jag över den sista tiden av projektet och dess avslutande.

Jakten – Första Bränningen

Det pirrar i kroppen och förväntningarna är lika många som farhågorna när vi kör ut de skröjbrända skulpturerna till Nääs. Med skumgummi och täcken har jag och Martin svept in de tre i baksätet, där de sitter som tysta passagerare, tomt blickande framåt. Ute på Nääs glaserar vi, men i min iver glömmar jag bort att tänka på glasylens tjocklek över lerkroppen och när första bränningen är över så har materialet segrat. Min mani visar sig i spåren där glasylen krympt och lossnat. Jag låter de första skulpturerna stanna på Nääs, för jag vill inte bli påmind om mitt nederlag.

Jakten – Andra Bränningen

Efter den första bränningen för två veckor sen, återvänder vi till Nääs. Denna gång är skulpturerna täckta med porslinsengober. Men de klarade inte av skröjbränningen, och delar av dem har lossnat, jag försöker glasera fast dem igen och använder samma glasyl som tidigare för att foga samman delarna igen. Nu är farhågorna många fler än förhoppningarna och efter den andra bränningen så segrar leran igen. Stress som byggs upp under torkning och bränning skapar sprickor i lerkroppen precis som i min egen kropp. Leran svarar på samma sätt och när skulpturerna väl är ute ur ugnen så fylls jag av oro och uppgivenhet.

Jakten – Tredje Bränningen

Två veckor senare bränner vi för sista gången. Övertalad till att ge mig på ytterligare en omgång skulpturer och bränning, reser jag och Martin slutligen ut till Nääs för sista gången.

På jaktens tredje dag kom historien om Ahab och Moby Dick till sitt slut och jag undrar om samma öde väntar mig. Kommer min mani ta över? Är jag Ahab? Är jag Golem? jag vaknar varje morgon med ett ryck och drömmer om eld och krig följer mig under nätterna. Med så mycket omsorg jag kan förmå gör jag allt jag kan för att denna sista bränning ska gå bra och alla lärdomar, alla katastrofer kommer tillsammans att ge den bästa bränningen jag varit med om.

Profetian

Moby Dick är berättelsen om en mans monomani och vägran till förändring, fast besluten att genomföra sitt företag och transformerar sin kropp, sin besättning och sin båt till ett verktyg,

ett vapen för att förgöra fienden. Men på vägen mot sin fiende förlorar Ahab sin mänsklighet, sin själ, och istället för att se sitt mål som ett gott; förgörandet av en farlig best; så istället blir det en kamp mot Ahabs egen natur. Jag har varit som Ahab i mitt arbete, som vägrar ge upp och därmed får lida. Alltid motvind, alltid storm och oro. Och efter att läst klart boken i mellan den andra och den tredje bränningen, också rädd för att profetian ska uppfyllas. Den hägrande undergången som följt mig under arbetet blev än en gång påtaglig och tvingade mig till att agera. Men trots min rädsla för slutet, så vägrade jag frustreras över den. Jag ändrade mitt sätt att hantera krisen och istället accepterade jag att min del i arbetet kommer vara över och gav all min kraft till att ge kärlek åt det lilla som fanns kvar.

Min uppfattning har genom arbetet varit att det hårda, det härdar. Idén om att det utmanande skapar utveckling, men att i sökandet efter själen i mitt arbete så riskerar jag också mig själv. Seglandes över en ocean, letande efter en ensam jätte som kanske bäst lämnas just ensam. Tanken slår mig att det kanske är sökandet som är det värdefulla, snarare än det man tror att man söker efter.

Jag menar att keramisk praktik definieras mycket mer av materialets begränsningar, snarare än dess möjligheter. Fri vilja kanske inte betyder något om det inte finns begränsningar i material och i dig själv. Så i detta sökande efter själ och frihet i keramik är vi bundna, men fria att bryta oss loss. Allt är redan gjort, intet nytt under solen, och du är fri att göra som du vill.

Referenser

Webbsidor

Golem. (2014, 12 mars). I Wikipedia. Hämtad 2014-03-17 från <http://en.wikipedia.org/wiki/Golem>

Jewish Virtual Library. (u.å.). *Modern Jewish History: The Golem*. Hämtad 2014-03-15, från <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/Golem.html>

Nationalencyklopedin [NE] (2014). *Rädsla*. Hämtad 2014-04-13 från <http://www.ne.se/sve/rädsla>

Video

Goldmark Gallery [Gallery Gallery]. (2011, 14 september). *Jim Malone - Potter, visit goldmarkart.com* [Videofil]. Hämtad 2014-01-07 från <http://youtu.be/3Er5PUXp05c>

Goldmark Gallery [Gallery Gallery]. (2012, 21 september). *Lisa Hammond (potter) 'A Sense of Adventure, visit goldmarkart.com* [Videofil]. Hämtad 2014-01-07 från http://youtu.be/JSDhR5__kRM

Goldmark Gallery [Gallery Gallery]. (2013, 28 november). *Takeshi Yasuda | Made in China | Ceramics Documentary* [Videofil]. Hämtad 2014-01-07 från <http://youtu.be/9MSxEaekY1U>

Mac Johansson [Mac Johansson]. (2013, 25 maj). *Filmtest Drejning* [Videofil]. Hämtad 2014-01-09 från <http://youtu.be/vZKR5Wq1WQk>

Mac Johansson [Mac Johansson]. (2013, 13 juni). *Test 2 martin drejar* [Videofil]. Hämtad 2014-01-09 från <http://youtu.be/wR1UK9tpIPg>

Mac Johansson [Mac Johansson]. (2013, 10 mars). *Vedbränning / Woodfiring Nääs, Sweden 9/3 2013* [Videofil]. Hämtad 2014-01-09 från <http://youtu.be/QTtGMwRi5Nk>

Mac Johansson [Mac Johansson]. (2014, 16 april). *Making of Golem* [Videofil]. Hämtad 2014-04-16 från <http://youtu.be/FRwljXHjr3Y>

Manchester School of Art [MA & BA Filmmaking]. (2012, 16 november). *Marl Hole* [Videofil]. Hämtad 2014-01-07 från <http://vimeo.com/53679429>

Simon Leach [Simon Leach]. (2007, 17 december). *SIMON LEACH – throwing a small bud vase !* [Videofil]. Hämtad 2014-03-17 från <http://youtu.be/38HuxYUdbHE>

Stefan Andersson [Stefan Andersson]. (2013, 16 januari). *Slip and raw glazing technique* [Videofil]. Hämtad 2014-03-17 från <http://youtu.be/yiyznFKH2EQ>

Litteratur

Bazin, A. (2001). Måleri och film. I T. Lundemo (Red.), *Konst och film. D. 1, Texter före 1970* (s. 175-182). Stockholm: Raster.

Deleuze, G. (1990). Att ha en idé i film. I T. Lundemo (Red.), *Konst och film. D. 2, Texter efter 1970* (s. 85-96). Stockholm: Raster.

Dormer, P. (red.) (1997). *The culture of craft: status and future*. Manchester: Manchester Univ. Press.

Friedman, M. (1983). *Rädd att lyckas och för lyckan: varför och hur vi motarbetar oss själva och vad vi kan göra åt det*. Stockholm: Norstedt.

Leach, B. (1945). *A potter's book*. (2d ed.) London: Faber and Faber.

Lin, Y. (1980). *Konsten att njuta av livet*. ([Ny utg.], 3. uppl.) Stockholm: Bonnier.

Lynggaard, F. (1969). *Keramisk handbok*. Västerås: ICA.

McCarty, R. (2009). *Kant's theory of action*. Oxford: Oxford University Press.

Melville, H. & Tanner, T. (1998[1988]). *Moby Dick*. Oxford: Oxford University Press.

Singer, I.B. (1982). *Jätten Golem: en saga*. Stockholm: Bromberg.

Stiegler, B. (2001). Ur Filmens Tid. I T. Lundemo (Red.), *Konst och film. D. 2, Texter efter 1970* (s. 179-199). Stockholm: Raster.

Svenska bibelsällskapet (1982). *Bibeln*. Stockholm: EFS-förl.

Tatarkiewicz, W. (1992). *On perfection*. Warsaw: Warsaw Univ. Press.

Wolff, C. (1720). RATIONAL THOUGHTS ON GOD, THE WORLD AND THE SOUL OF HUMAN BEINGS, ALSO ALL THINGS IN GENERAL. I E. Watkins (Red.), *Kant's Critique of Pure Reason: Background Source Materials* (s. 7-53). New York: Cambridge University Press.

Yanagi, S. & Leach, B. (1989). *The unknown craftsman: a Japanese insight into beauty*. (Rev. ed.) Tokyo: Kodansha International.